

**Московский
педагогический
государственный
университет**

В. М. Шетэля

**ПОЛЬСКИЙ ЯЗЫК:
ПОЛЬСКИЕ ТЕКСТЫ
С КОММЕНТАРИЕМ
И ЗАДАНИЯМИ**

**Москва
2015**

Министерство образования и науки Российской Федерации
Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования
«Московский педагогический государственный университет»

В. М. Шетэля

JĘZYK POLSKI: WYBÓR POLSKICH TEKSTÓW
Z KOMENTARZEM I ZADANIAMI

ПОЛЬСКИЙ ЯЗЫК: ПОЛЬСКИЕ ТЕКСТЫ
С КОММЕНТАРИЕМ И ЗАДАНИЯМИ

Учебное пособие

МПГУ
Москва • 2015

УДК 030
ББК 81.415.3-48
Ш528

Рецензенты:

А. С. Мамонтов, заведующий кафедрой методики обучения
иностранным языкам Международного славянского института,
доктор филологических наук, профессор

С. В. Редькин, доцент Института русского языка им. А. С. Пушкина

О. А. Пронина, доцент кафедры контрастивной лингвистики
Московского педагогического государственного университета

Шетэля, Виктор Мечиславович.

Ш528 Język polski : Wybór polskich tekstów z komentarzem i zadaniami.
Польский язык : польские тексты с комментарием и заданиями :
Учебное пособие / В. М. Шетэля. – Москва : МПГУ, 2015. – 96 с.

ISBN 978-5-4263-0228-0

Данное пособие содержит польскоязычные тексты различных типов (проза и поэзия), необходимые комментарии к ним, лексический словарь, задания. Приложение содержит краткий русско-польский фразеологический словарь, словарь антропонимических, географических и других аналогов.

Пособие рекомендуется филологам-полонистам. Оно необходимо, на наш взгляд, также всем изучающим польский язык, преподавателям, аспирантам и научным сотрудникам исследовательских институтов лингвистического и культурологического профиля.

УДК 030
ББК 81.415.3-48

ISBN 978-5-4263-0228-0

© МПГУ, 2015
© Шетэля В. М., 2015

СОДЕРЖАНИЕ – SPIS TREŚCI

Предисловие	4
Основная часть	
Поэзия – Poezja	
Bogurodzica	6
Mikołaj Rej (1505–1569)	7
Mikołaj Rej “Wizerunek własny żywota człowieka poczciwego Modlitwa pokorna” (fragmenty)	8
Jan Kochanowski (1530–1584)	9
Jan Kochanowski “Treny”	9
Jan Kochanowski “Fraszki”	10
Na most Warszawski	10
Adam Mickiewicz (1798–1855)	11
Adam Mickiewicz “Pan Tadeusz” (fragmenty)	12
Adam Mickiewicz “Stępy Akermańskie”	13
Juliusz Słowacki (1809–1849)	14
Juliusz Słowacki “Uspokojenie”	14
Adam Asnyk (1838–1897)	15
Adam Asnyk “Ulewa”	16
Adam Asnyk “Morskie oko”	17
Adam Asnyk “Między nami nic nie było”	18
Проза – Proza	
Henryk Sienkiewicz (1846–1916)	20
Henryk Sienkiewicz “Ogniem i mieczem” (fragmenty)	20
Czarownica znad Beldan (легенда)	22
Тексты для свободного чтения – Teksty do czytania	28
Статьи – Artykuły	29
Письмо – List	58
Афоризмы – Aforyzmy	61
Дополнительные упражнения – Ćwiczenia dodatkowe	63
Сценарии – Scenariusz	65
Приложение – Przypisy	
Польско-русский словарь	70
Русско-польский словарь	78
Русско-польский фразеологический словарь	86
Рекомендуемая литература	95

ОСНОВНАЯ ЧАСТЬ

ПОЭЗИЯ – POEZJA

ТЕКСТ № 1

Bogurodzica

«Bogurodzica» jest najstarszą polską pieśnią religijną. Powstała w pierwszej połowie XIII w., a jej najstarszy, opatrzony nutami odpis pochodzi z 1407 r. Długo wypełniała funkcję pieśni kościelnej, rycerskiej, a następnie – do XVI w. była hymnem państwowym.

Bogurodzica Dziewica, Bogiem sławiena Maryja,
U Twego Syna, Gospodina, Matko zwolena, Maryja!
Zyszczy nam, spuści nam!
Kyrieleison.
Twego dzieła Krzciciela, Bożycze,
Usłysz głosy, napełń myśli człowiecze.
Słysz modlitwę, jaż nosimy,
A dać raczy, jegoż prosimy:
A na świecie zbożny pobyt,
Po żywocie rajski przebyt.

Słownik

Bogurodzica – Matka Boska (Матерь Божая). Bogiem sławiena – przez Boga sławiona, chwalona (Богом хвалена). Bożyc – Syn Boga. Dzieła – dla (для). Gospodzin – Pan (Господь). Krzciciel – Jan Chrzciciel. Kyrieleison (Kyrie eleison, gr.) – Panie, zmiłuj się (Господь, прости нас). Zwolena – wybrana, będąca we czci (избранная, всеми уважаемая). Zyszczy, spuści – pozyskaj, ześlij (спусти на нас благодать).

Робота в аудитории

Задания по развитию речи

1. Proszę uważnie przeczytać dany utwór i krótko streścić go.
2. Jak można zatytułować ten utwór.
3. Do jakiego gatunku literackiego można odnieść ten tekst? Do jakiej epoki w dziejach polskiego języka literackiego on się odnosi? Kiedy powstała “Bogurodzica”?

4. Jakie funkcje pieśń wypełniała w dziejach Polski?
5. Jakie uczucia autora znalazły odbicie w treści utworu? Z jakimi prośbami zwraca się autor w *Богородице*?

Контрольные задания для самостоятельной работы

6. Proszę na przykładach wziętych z pieśni omówić leksykalną, fonetyczną i gramatyczną jego specyfikę.
7. Proszę pokazać wtrącenia leksykalne obcego pochodzenia użyte przez autora.
8. Что можете сказать, исходя из текста произведения, об употреблении носовых гласных в сер. XVI в. и о другой языковой специфике этого периода?
9. Каким является слово *zwolena* по отношению к современному слову *wybrana*?
10. Попробуйте перевести старопольский текст произведения на современный польский и русский языки.

Informacja.

Archaizmy to wyrazy obecnie nie używane, np. *zwolena*, *zyszczy*, *spuści*.

Hymn to uroczysta pieśń narodowa albo religijna, przypomina odę.

ТЕКСТ № 2

Mikołaj Rej (1505–1569)

Mikołaj Rej był pierwszym polskim pisarzem, który tworzył tylko w języku narodowym. Był poetą, prozaikiem, pierwszym w poczcie polskich twórców literatury renesansowej. Był nie tylko literatą, autorem, powiedzmy, modlitwy “Wizerunek własny żywota człowieka poczciwego”, a i rzetelnym gospodarzem, aktywnym działaczem polityczno-społecznym i religijnym.

Mikołaj Rej pisał: “A niechaj narodowie wždy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają”.

Pytanie: Jak rozumieć sens tej maksymy? O jakich językach wypowiada się pan Mikołaj? Co ma na myśli autor, kiedy używa określenie “gęsi”?

Proszę pamiętać, że w kościele św. Anny w Warszawie pochowny został w swoim czasie błogosławiony Władysław z Gielniowa. To wydarzenie upamiętniono tablicą, która wiele wyjaśnia: “W tym kościele pochowany został Bł. Władysław z Gielniowa *1440 † 1505. Kompozytor-twórca pieśni religijnej w języku polskim. Patron: Warszawy. Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego”.

Z tego widzimy, że u Reja byli prekursorzy w sprawie tworzenia utworów w języku ojczystym. Władysław z Gielniowa – patron Warszawy i kraju – zmarł w roku, w którym urodził się Mikołaj Rej.

Mikołaj Rej “Wizerunek własny żywota człowieka poczciwego Modlitwa pokorna” (fragmenty)

Представленный ниже фрагмент стихотворного произведения является частью молитвы, созданной поэтом-кальвинистом.

По каким признакам можно распознать жанр произведения. Обратите внимание на то, что все обращения к Богу, даже местоимения, называющие Его, по-польски пишем с заглавной буквы.

Wszchemogący Boże, nieskończonej mocy,
Gdyż się nic stać nie może bez Twojej pomocy,
Gdy żeś Ty jest początek i koniec wszystkiego,
A trwać długo nie może nic bez bóstwa Twego.
Tyś jest Bóg nieskończony, a w Twojej opiece
Każda sprawa zależy tu, na wszystkim świecie.
Tyś prawda nieskończona, dobroć, żywot, zdrowie! [...]

Tyś jest Król wszystkich królów. Tobie upadają
Mocy ziemskie, niebieskie, i cześć wieczną dają.
Wyznawając twe bóstwo, a majestat dziwny,
Naszemu rozumowi na wszystkim sprzeciwny.
Do Ciebie się uciekam tak, jako do Twego,
Którego rozumiemy tak miłosiernego.

Słownik

Gdy żeś Ty jest, Gdyż Ty jesteś – потому, что Ты есть. Majestat – вид. Poczciwy, uczciwy – честный. Tyś jest, Ty jesteś – Ты являешься. Tobie upadają, przed Tobą upadają – перед Тобой падают ниц. Wizerunek, wizerunek – подобизна, obraz – образ. Wszystkiego, wszystkiego – всего. Żywota – życia, жизнь.

Praca w audytorium

Zadania po rozwinięciu mowy

1. Proszę uważnie przeczytać dany utwór i krótko streścić go.
2. Do jakiego gatunku literackiego można odnieść ten tekst? Do jakiej epoki w dziejach polskiego języka literackiego on się odnosi?
3. Jakie epitety używa autor w tym utworze? Do kogo są skierowane te słowa?
4. Co jest treścią modlitwy?
5. Proszę na przykładach wziętych z modlitwy omówić leksykalną, fonetyczną i gramatyczną jego specyfikę.

Контрольные задания для самостоятельной работы

6. Попробуйте перевести данный текст молитвы XVI века на современный польский и русский языки.
7. Переведите на русский, а затем на *современный* польский язык следующие слова: «a w Twojej opiece / Każda sprawa zależy tu, na wszystkim świecie».
8. Следует ли понимать слова: «a majestat dziwny, Naszemu rozumowi na wszystkim sprzeczny» как: «majestat Boga jest nieosiągalny dla ludzkiego pojmowania». Так ли?

ТЕКСТ № 3**Jan Kochanowski (1530–1584)**

Jan Kochanowski (1530–1584) – wielki poeta polskiego

Odrodzenia, równy któremu pojawił się w polskiej literaturze więcej jak dwieście lat później i imię jemu było Adam Mickiewicz. Kochanowski studiował w Akademii Krakowskiej oraz w uniwersytetach w Królewcu i Padwie. Po studiach i wędrówce po Europie, pobycie na dworach możnowładców i dworze królewskim, osiadł w swojej posiadłości w Czarnolesiu. Oprócz znanych trenów, fraszek, psalmów i dramatów Jan Kochanowski, inaczej “Pan Jan z Czarnolasu”, tworzy parę poematów: “Odprawa posłów greckich”, “Szachy” i inne.

Jan Kochanowski “Treny”

Tren jest utworem, w którym autor dzieli się swoim zmartwieniami i największym nieszczęściem, które go spotkało – śmiercią ulubionej córki Urszuli. Oczywiście, że cykl trenów ma charakter żałobny. Jakie wyrazy odtwarzają żałobny nastrój utworu?

TREN VIII

Wielkieś mi uczyniła pustki w domu moim,
 Moja droga Orszulo, tym zniknięciem swoim!
 Pełno nas, a jakoby nikogo nie było:
 Jedną maluczką duszą tak wiele ubyło.
 Tyś za wszytki mówiła, za wszytki śpiewała,
 Wszytkiś w domu kącik zawsze pobiegała.
 Nie dopuściłaś nigdy matce się frasować
 Ani ojcu myśleniem zbytnim głowy psować,
 To tego, to owego wdzięcznie obłapiając
 I onym swym uciesznym śmiechem zabawiając.

Teraz wszystko umilkło, szczerze pustki w domu,
Nie masz zabawki, nie masz rośmiać się nikomu.
Z każdego kąta żalność człowieka ujmuje,
A serce swej pociechy darmo upatruje.

Słownik

Frasować – martwić się (беспокоиться). Maluczka – malutka (маленькая). Obłapiając – obejmując (обнимаю). Psować – psuć (портить). Upatruje – wypatruje (высматривает). Zawszy – zawsze (всегда). Zniknieniem – zniknięciem (исчезновение).

Робота в аудиторії

Задания по развитию речи

1. Co możecie powiedzieć o życiu i twórczości Jana Kochanowskiego.
2. Jakie współczesne miasto w tym czasie nazywano Królewcem?
3. Jakie imię miała córeczka pana Jana z Czarnolasu?
4. Jaka była tragiczna przyczyna rozpaczki pana Jana? Jakimi słowami wyraził swoje uczucia autor?
5. Jakie zmiany zaszły w domu po tym tragicznym wydarzeniu?
6. Proszę na przykładach wziętych z pieśni omówić leksykalną, fonetyczną i gramatyczną jego specyfikę. Proszę pokazać wtrącenia leksykalne obcego pochodzenia użyte przez autora.

Задания для самостоятельной работы

7. Объясните словообразование слова maluczka, сравнивая его с современными словами malutka, obłapiając – obejmując.
8. Внимательно прочитайте данный фрагмент и кратко изложите на польском языке его содержание.
9. Proszę nauczyć się ten wiersz na pamięć.

Jan Kochanowski “Fraszki”

Fraszka, od włoskiego słowa frasca – “drobiazg, głupstwo”, “вздор, пустяк”, w polskiej literaturze oznacza żartobliwy miniaturowy utwór poetycki o różnorodnej tematyce. Może to być żart, kalambur, anegdota, społeczno-polityczna satyra zawarta do 16 wierszy.

Na most Warszawski

Nieubłagana Wisło, próżno wstrząsasz rogi,
Próżno brzegom gwałt czynisz i hamujesz drogi;
Nalazł fortel król August, jako cię miał pożyć,

A ty musisz tę swoją dobrą myśl położyć,
Bo krom wiosła, krom prumów już dziś suchą nogą
Twój grzbiet nieujeżdżony wszyscy deptać mogą.

Słownik

Fortel – sposób (способ). Nieubłagana – nieujarzmiona (непорабощенная). Prum – prom (паром).

Работа в аудитории

Задания по развитию речи

1. Proszę uważnie przeczytać dany utwór i krótko streścić go.
2. Jaki temat jest poruszany w tej fraszce? Jakie wydarzenie dało powód dla jej napisania?
3. Jakie uczucia wzbudza autor swoją fraszką u czytelnika?
4. Jaki fortel uczynił król August?
5. Jaką jest Wisła w opisie Kochanowskiego? Jakich w związku z tym on używa epitetów?

Вопросы для самостоятельной работы

6. Как следует понимать слова suchą nogą.
7. Назовите слова с носовыми гласными. Составьте предложения с этими словами.
8. Сравните данное произведение с другими с точки зрения их фонетических, лексических и грамматических особенностей.

ТЕКСТ № 4

Adam Mickiewicz (1798–1855)

Adam Mickiewicz – wybitny poeta polski epoki Romantyzmu, dramaturg, publicysta, działacz polityczny. Studiował na Uniwersytecie Wileńskim, pracował jako nauczyciel w Kownie. Zesłany za działalność w Towarzystwie Filomatów i skierowany do pracy w Rosji przebywał w Petersburgu, Odessie, na Krymie i w Moskwie. Rosję opuścił w 1824 r. Osiadł w Paryżu. Wykładał w Akademii w Lozannie. W 1841 r. objął katedrę Literatury Słowiańskiej w Collège de France. W swoich wykładach dużo miejsca udzielał literaturze rosyjskiej i między innymi twórczości Aleksandra Puszkina. Zmarł nieoczekiwanie w Turcji w 1855 r. Pochowany początkowo w Paryżu, ostatecznego spoczynku doznał w królewskiej krypcie na Wawelu.

Учебное пособие

Шетэля Виктор Мечиславович

*JĘZYK POLSKI: WYBÓR POLSKICH TEKSTÓW
Z KOMENTARZEM I ZADANIAMI
ПОЛЬСКИЙ ЯЗЫК: ПОЛЬСКИЕ ТЕКСТЫ
С КОММЕНТАРИЕМ И ЗАДАНИЯМИ*

Редактор *Дубовец В. В.*

Оформление обложки *Удовенко В. Г.*

Компьютерная верстка *Ковтун М. А., Дорожкина О. Н.*

Управление издательской деятельности
и инновационного проектирования МПГУ

119571 Москва, Вернадского пр-т, д. 88, оф. 446

Тел.: (499) 730-38-61

E-mail: izdat@mpgu.edu

Подписано в печать 25.12.2015. Формат 60х90/16.

Бум. офсетная. Печать цифровая. Объем 6,0 п. л.

Тираж 500 экз. Заказ № 397.

ISBN 978-5-4263-0228-0

